

پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی

سال ششم، شماره پیاپی ۱۷، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۹/۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱/۲۹

صص ۳۳-۴۴

بررسی رابطه مهارت حل مسئله و احساس امنیت در بین زنان

سیروس احمدی، دانشیار، گروه علوم اجتماعی دانشگاه یاسوج، ایران*

الهام فرهادی، دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه پیام نور مشهد، ایران

چکیده

احساس امنیت در بین زنان، پیوند نزدیکی با مهارت‌های اجتماعی دارد؛ اما این موضوع کمتر بررسی شده است. براین اساس، هدف این پژوهش، بررسی رابطه بین مهارت حل مسئله و احساس امنیت در بین زنان است. روش تحقیق، پیمایشی و جامعه آماری زنان ۴۰-۱۸ ساله شهر یاسوج است که ۳۵۱ نفر از آنان به روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای انتخاب شده‌اند. ابزار تحقیق برای سنجش احساس امنیت، پرسش‌نامه احساس ناامنی احمدی و حیدری (۱۳۹۳) و ابزار تحقیق برای سنجش مهارت حل مسئله، فرم کوتاه سیاهه حل مسئله اجتماعی دزریلا و همکاران (۲۰۰۲) است. این دو ابزار در تحقیقات قبلی استفاده شده‌اند و ویژگی‌های روان‌سنجی آنها محاسبه شده است. براساس یافته‌ها رابطه مثبت و معناداری بین مهارت حل مسئله اجتماعی و احساس امنیت وجود دارد؛ به طوری که، مهارت حل مسئله اجتماعی قادر است حدود ۰/۲۱ تغییرات احساس امنیت را تبیین کند. گذشته از آن، هیچ‌کدام از متغیرهای جمعیتی گروه سنی، میزان تحصیلات و نیز وضع اشتغال و تأهل، ارتباط معناداری با احساس امنیت ندارند. به این ترتیب، نتیجه بررسی این است که با آموزش مهارت حل مسئله اجتماعی به زنان، یکی از دغدغه‌های اساسی آنان، یعنی احساس ناامنی تسکین داده یا برطرف می‌شود. واژه‌های کلیدی: احساس امنیت، مهارت حل مسئله، زنان.

Email: sahmadi@yu.ac.ir

* نویسنده مسؤول: ۰۹۱۷۳۰۶۸۲۸۹

Copyright©2017, University of Isfahan. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>), which permits others to download this work and share it with others as long as they credit it, but they can't change it in any way or use it commercially.

مقدمه و بیان مسئله

با ظهور تمدن نوین صنعتی حضور زنان در عرصه‌های عمومی به سرعت گسترش یافت. عواملی مانند امکان تولید شیرخشک و کشف روش‌های مؤثر برای تنظیم موالید، باعث شدند زنان از قیدوبندهای تاریخی رها شوند و به عرصه‌هایی خارج از فعالیت خانگی گام بگذارند (احمدی، ۱۳۹۳: ۹۱). در سال ۱۹۰۰ کمتر از ۲۰ درصد زنان آمریکایی در بیرون از خانه مشغول کار بودند. این رقم در سال ۱۹۸۶ به ۳۸ درصد و در سال ۲۰۰۰ به بیش از ۶۰ درصد رسید (Kornblum, 2005). چنان‌که در سال ۲۰۰۸ جمعیت زنان شاغل در آمریکا عملاً از جمعیت مردان شاغل بیشتر شد (ILO, 2009). مشارکت گسترده زنان در عرصه‌های اجتماعی در تمام دنیا رو به افزایش است. در ایران نیز طی چند دهه اخیر، زنان با استقبال چشمگیر از تحصیلات دانشگاهی عملاً بخش بیشتری از صندلی‌های دانشگاهی را به خود اختصاص داده و به‌صورت گسترده وارد بازار کار و عرصه‌های عمومی جامعه شده‌اند؛ با این حال، زنان به دلایل مختلف، آسیب‌پذیرتر از مردان هستند و احساس ناامنی در بین آنان یکی از مسائل اجتماعی مهم است (احمدی و حیدری، ۱۳۹۳).

امنیت یعنی هراس‌نداشتن از تهدید و مخاطره (Morris, 1970) یکی از نیازهای اساسی انسان است (Maslow, 1954). امنیت در سطح فردی باعث آرامش، بروز استعدادها و خلاقیت می‌شود (رضایی و حاتمی، ۱۳۸۹) و در سطح اجتماعی زمینه‌ساز توسعه است. این مفهوم، هم به‌صورت واقعی و هم به‌صورت احساس دیده می‌شود و معمولاً احساس امنیت، مهم‌تر از وجود امنیت است؛ زیرا واکنش‌های فرد در جامعه، بستگی به میزان احساس او از امنیت دارد (نوروزی و فولادی‌سپهر، ۱۳۸۸). تحقیقات و مستندات بیانگر این موضوع هستند که امنیت واقعی در جامعه ایران ارتقا یافته است؛ اما احساس ناامنی در ایران زیاد است (احمدی و حیدری، ۱۳۹۳، مرکز افکارسنجی دانشجویان، ۱۳۸۲). این وضعیت، درباره زنان بغرنج‌تر

است. پژوهش نوروزی و فولادی‌سپهر (۱۳۸۸) نشان می‌دهد ۶۷ درصد زنان به میزان زیاد و خیلی زیاد احساس امنیت می‌کنند. احساس امنیت در استان کهگیلویه و بویراحمد و مرکز آن یاسوج نیز یک مسئله حاد اجتماعی است؛ به‌طوری‌که این استان از نظر احساس امنیت در کشور رتبه هفدهم را دارد (مرکز افکارسنجی نیروی انتظامی، ۱۳۸۹). زنان اساساً نیمی از جامعه، نیمی از ظرفیت‌ها و نیمی از توسعه هستند و احساس ناامنی در بین آنها باعث می‌شود نیمی از توان جامعه کم شود. در زمینه تبیین احساس ناامنی در بین زنان، دیدگاه‌های متعددی، مطرح و در طی یک دهه اخیر، تحقیقات مختلفی در ایران انجام شده‌اند؛ با این حال، رویکردهای روان‌شناسی اجتماعی و به‌ویژه، مهارت‌های رفتاری، بندرت بررسی شده‌اند. یکی از این مهارت‌های رفتاری که از نظر منطقی رابطه نزدیکی با احساس امنیت دارد، مهارت حل مسئله اجتماعی است. بر این اساس، هدف پژوهش حاضر این است که این احساس را در بین زنان، بررسی و رابطه آن را با مهارت حل مسئله اجتماعی ارزیابی و واکاوی کند.

تحقیقات پیشین

مهارت حل مسئله و احساس امنیت در بین زنان به‌طور جداگانه، موضوع تحقیقات مختلفی بوده‌اند؛ اما بندرت پژوهشی رابطه این دو متغیر را با یکدیگر بررسی و احساس امنیت را بر اساس مهارت حل مسئله واکاوی کرده است. در معدود پژوهش‌های مرتبط، بیانی و همکاران (۱۳۹۱) با بررسی دانشجویان نشان داده‌اند هراس اجتماعی در بین زنان به مراتب بیشتر از مردان است. گذشته از آن، توانایی حل مسئله رابطه معناداری با هراس اجتماعی دارد؛ به‌طوری‌که با افزایش مهارت حل مسئله، هراس اجتماعی کاهش می‌یابد. طبق بررسی کردی و همکاران (۱۳۹۱) رابطه مهارت حل مسئله و شدت افسردگی در بین زنان، نشان‌دهنده رابطه معنادار بین این دو متغیر است؛ به‌طوری‌که با افزایش مهارت حل مسئله،

یک راه حل وجود دارد (سیف، ۱۳۸۶: ۳۷۵). مسئله‌های زندگی واقعی که برای همه افراد پیش می‌آیند، معمولاً از این نوع هستند. با توجه به پیچیدگی زندگی اجتماعی وقوع مسئله امری طبیعی است؛ اما مهارت مواجهه با مسئله و حل منطقی آن اهمیت دارد. مهارت حل مسئله، آموختنی است (اسلاوین، ۱۳۸۹). مهارت حل مسئله، نیاز اساسی قرن حاضر است و نظام‌های آموزشی باید دانش‌آموزان و دانشجویان را به این مهارت مهم مجهز کنند (MacCaine, 2005: 6). مطابق باور یک اندیشمند دیگر، توانایی حل مسئله برای همه، به ویژه افرادی که بیشتر در معرض وضعیت‌های نیازمند به تصمیم‌گیری سریع و منطقی هستند، یک ضرورت بنیادی است (Proctor, 2010: 55).

حل مسئله، فرآیندی شناختی و رفتاری و ناشی از کاربرد دانش و مهارت‌ها برای رسیدن به هدف است (D'Zurilla & Goldfrid, 1971 و اسلاوین، ۱۳۸۹) که کارکردهای زیادی در حوزه‌های روانی و اجتماعی دارد. برخی کارکردهای مهارت حل مسئله عبارت‌اند از: کاهش افسردگی (Tezel & Gozum, 2006) افزایش خودکارآمدی (Warneck et al., 2001) کاهش اضطراب امتحان (اکبری و همکاران، ۱۳۹۰) کاهش بی‌نظمی (Weisburd & Eck, 2008) امتناع از سوءمصرف مواد محرک (براتی و همکاران، ۱۳۹۰) افزایش رضایت از زندگی (Bulut, 2007) افزایش خودپنداره تحصیلی (زراعت و غفوریان، ۱۳۸۸) افزایش توانایی تحصیلی (سعادت‌مند، ۱۳۸۱) کاهش ناهنجاری‌های رفتاری (Rosenham & Seligman, 1989) و ارتقاء خلاقیت (زارع و همکاران، ۱۳۸۹) و این عوامل، در تحقیقات مختلف تأیید شده‌اند.

براین اساس، به نظر می‌رسد مهارت حل مسئله با احساس امنیت نیز ارتباطی منطقی دارد. به گمان گلدستاین (1990) وقوع هر جرم، مستلزم سه عنصر مهاجم، قربانی و مکان وقوع است و هریک از این عناصر، وضعیت و ویژگی‌هایی دارد که تحقق آنها امکان وقوع جرم را افزایش می‌دهد. همچنین،

شدت افسردگی کاهش می‌یابد. در خارج از کشور نیز به موضوع بررسی رابطه مهارت حل مسئله و احساس امنیت کمتر توجه شده است. از دهه 1970 که رویکرد پلیس مسئله‌محور مطرح شد (Goldstein, 1979) در سازمان پلیس، رابطه این رویکرد با ترس از جرم اهمیت پیدا کرد. کوردنر^۱ (1986) با انجام یک پژوهش شبه‌آزمایشی نشان داد رویکرد حل مسئله باعث کاهش ترس از جرم می‌شود. اک^۲ و ویلیام (1987) در پژوهشی نشان داده‌اند که کاربرد سیاست حل مسئله با کمک پلیس به کاهش خشونت در جامعه منجر می‌شود. مطابق نتایج تحقیق رایبچاد^۳ (2000) درباره رابطه برخی متغیرهای شناختی مرتبط با نگرانی میزان این موضوع در بین زنان به مراتب بیش از مردان است و نیز این امر، ارتباط نزدیکی با سرکوب فکری و جهت‌گیری برای حل مسئله دارد. طبق استناد شمزلر^۴ و همکاران (2006) به بعضی نتایج پژوهشی رویکرد حل مسئله، ترس از جرم را کاهش می‌دهد.

چارچوب نظری

مسئله، موقعیتی است که فرد در مواجهه با آن و به کمک اطلاعات موجود در آن لحظه، نتواند سریع و به‌طور مناسب پاسخ دهد (D'Zurilla et al., 2004). مسئله‌ها دامنه بسیار وسیعی دارند؛ باین حال، برحسب میزان دقیق بودن، آنها را به دو گروه عمده تقسیم‌بندی می‌کنند. نخست، مسئله‌هایی که به‌طور کامل تعریف شده‌اند. در این گونه مسئله‌ها هدف به‌طور روشن بیان شده است و اطلاعات لازم برای حل مسئله، در دسترس هستند. همچنین، معمولاً یک راه‌حل درست برای آنها وجود دارد. مسائل علمی از این نوع هستند. دوم، مسئله‌هایی که به‌طور کامل تعریف نشده‌اند. در این گونه مسئله‌ها هدف کاملاً روشن نیست و اطلاعات لازم برای حل مسئله در دسترس نیستند؛ به‌طوری‌که برای حل آنها بیش از

¹ Cordner

² Eck & William

³ obichaud

⁴ Schmerler

مقوله امنیت و ناامنی مواجه‌اند. تعداد این گروه سنی برحسب نتایج سرشماری سال ۱۳۹۰ (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۱) حدود ۳۵۵۰۵ نفر بوده است. برای تعیین اندازه نمونه، از فرمول نمونه‌گیری کوکران (1977) استفاده شده و با استناد به تحقیقات پیشین (احمدی و حیدری، ۱۳۹۳) و نیز مطالعات مقدماتی با تعیین مقادیر p برابر $0/64$ ، q برابر $0/36$ ، t برابر $1/96$ و d برابر $0/05$ ، اندازه نمونه، باتوجه به مقدار N (۳۵۵۰۵) ۳۵۱ نفر برآورد شده است. همچنین، براساس ماهیت تحقیق از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شده که در گام نخست، با استفاده از نقشه جامع شهر یاسوج، این شهر به دو منطقه شهرداری تقسیم شده است و سپس، در هریک از مناطق، محله‌ها مشخص شده‌اند. در گام سوم، با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی ساده، چهارده محله (شاهد، شهدا، محمودآباد، راهنمایی، مسکن، ارم، امامت، امام حسین، ترمینال، دولت‌آباد، زیرتل، سالم‌آباد، جهاد و گلستان) انتخاب شدند. در مرحله بعد، با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی ساده (از طریق ترسیم محور X, Y بر روی نقشه هریک از محلات) یک نقطه نمونه‌گیری انتخاب شده است. در گام پنجم، با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی ساده از موقعیت‌های جغرافیایی (شمال=۱، جنوب=۲، شرق=۳ و غرب=۴) مسیر حرکت در هریک از نقاط نمونه‌گیری تعیین و در گام ششم، از پرسشگران خواسته شده است با حرکت در مسیرهای تعیین شده، نمونه‌ها را انتخاب کنند. سپس با بیان مختصر اهداف تحقیق، چنانچه نمونه‌های انتخابی تمایل به مشارکت در تحقیق داشتند، با کمک آنها اطلاعات لازم از طریق مصاحبه جمع‌آوری شده است.

در این مقاله، مفهوم احساس امنیت در امان بودن از تهدید (امیرکافی، ۱۳۸۷) و نترسیدن از خطر (Morris, 1970) و ابزار تحقیق، برای سنجش آن، پرسش‌نامه احساس امنیت احمدی و حیدری (۱۳۹۳) است. این پرسش‌نامه سه

ویژگی اساسی افراد ماهر در حل مسئله، تعریف دقیق آن و بررسی راه‌حل‌های مختلف است. آنها ضمن یافتن راه‌حل مناسب و عملکرد سریع، درنهایت، اقدامات انجام‌شده را ارزیابی می‌کنند (احمدی و درفشان، ۱۳۹۲). این ویژگی‌ها باعث می‌شوند آنها با تحلیل وضعیت و خصوصیات مختلف عناصر سه‌گانه (مهاجم، قربانی و مکان) موقعیت را کنترل و مدیریت کنند و امکان خلاصی یا برون‌رفت از مهلکه را افزایش دهند. دزریلا و همکاران (2004) بخش اساسی فرآیند حل مسئله را ارائه راه‌حل، به‌صورت الگوی شناختی یا رفتاری می‌دانند که این امر، با کاهش اضطراب به بهبود وضعیت منجر می‌شود. امنیت، توانایی دفاع از خود در برابر تهدیدات و مخاطرات عینی یا ذهنی است. در موقعیت‌های تهدیدآمیز یا مخاطره‌انگیز، به‌ویژه در بعد ذهنی گزینه‌های متعددی قابل تصور هستند که واکنش هیجانی نسبت به احساس خطر و اضطراب را کاهش و توانایی فرد در دفاع از خود را افزایش می‌دهند (Cauldwell, 2009). مهارت‌های رفتاری به‌ویژه توانایی حل مسئله، یک فرآیند شناختی رفتاری معطوف به فرد و بخش مهمی از این گزینه‌های قابل تصور است. افراد ماهر در حل مسئله قادرند یک مسئله را در محیط طبیعی یا دنیای واقعی حل کنند (D'Zurilla & Nezu, 1982). آنها به‌دلیل توانایی تدوین و تعریف مسئله، ارائه راه‌حل‌های مختلف و تصمیم‌گیری و اجرای تصمیمات، وضعیت‌های تهدیدآمیز و خطرناک را بهتر کنترل و مدیریت می‌کنند و از این طریق، احساس ناامنی‌شان را کاهش می‌دهند. به‌این ترتیب، سؤال پژوهش حاضر این است که آیا در بین زنان، رابطه معناداری بین مهارت حل مسئله و احساس امنیت وجود دارد.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع پیمایشی است و جامعه آماری کلیه زنان ۱۸ تا ۴۰ ساله شهر یاسوج هستند که به‌دلیل ویژگی‌های فیزیکی (جوان و زیبابودن) و اجتماعی (اشتغال، روابط اجتماعی و مشارکت بیشتر در اجتماع) بیش از سایرین با

است.

جدول ۱- آیتم‌های پرسش‌نامه احساس امنیت احمدی و حیدری
(۱۳۹۳)

۱. همراه داشتن پول نقد به مقدار زیاد	اقتصادی
۲. هنگام خرید طلا و جواهرات و برگشتن به منزل	
۳. خروج از بانک‌ها یا مؤسسات مالی و اعتباری	
۴. ترک اتومبیل در خیابان بدون دزدگیر	
۵. خالی گذاشتن منزل	
۶. از منزل بیرون گذاشتن ماشین در شب	
۷. قفل نکردن در خانه، آخر شب هنگام خواب	
۸. آراستن کودکان به زیورآلات در بیرون از منزل	
۹. سپردن سرمایه به فرد دیگر برای سرمایه‌گذاری	
۱۰. پذیرفتن چک در معاملات	
۱۱. انجام معامله (خریدوفروش)	
۱۲. از دست دادن کار و شغل	
۱. افزایش روابط نامشروع بین دختران و پسران	اجتماعی
۲. افزایش مزاحمت‌های خیابانی برای زنان و دختران	
۳. رواج پوشش نامناسب و آرایش افراطی زنان و دختران	
۴. افزایش اعتیاد به مواد مخدر	
۵. افزایش خریدوفروش عکس و سی‌دی‌های مبتذل	
۶. گسترش مصرف مشروبات الکلی	
۷. درگیری و نزاع بین جوانان	
۸. گسترش بی‌اعتمادی در بین مردم	
۹. افزایش توزیع و مصرف قرص‌های روان‌گردان	
۱۰. افزایش سرقت اتومبیل یا وسایل داخل آن	
۱۱. افزایش سرقت از منازل	
۱۲. کاهش توجه مردم به ناراحتی‌های یکدیگر	
۱. تنهاماندن در جاده	جانی
۲. سوارکردن فرد ناشناخته (در صورت داشتن ماشین)	
۳. رفتن یا نشستن در پارک در ساعات پایانی شب	
۴. برقراری ارتباط و دوستی با افراد غریبه	
۵. مواجهه با افراد بی‌بندوبار یا شرور	
۶. تنها بودن در منزل در شب	
۷. قفل نکردن در منزل در شب	
۸. وجود نزاع در محله	
۹. تذکر دادن به افرادی که مزاحمت خیابانی ایجاد می‌کنند	
۱۰. وساطت در دعوی دیگران	
۱۱. کمک به سرنشینان ماشینی که شب کنار جاده خراب شده	
۱۲. تردد در مسیرهای خلوت	

خرده‌مقیاس اقتصادی، اجتماعی و جانی شامل ۳۶ آیتم دارد که به روش پنج‌درجه‌ای لیکرت (از کاملاً موافق=۵ تا کاملاً مخالف=۱) نمره‌گذاری شده‌اند و دامنه نمرات آنها از ۳۶ تا ۱۸۰ متغیر است. از پاسخگویان خواسته می‌شود میزان احساس امنیت را در هریک از وضعیت‌های مشخص شده، تعیین کنند و آیتم‌های این پرسش‌نامه در جدول ۱ ارائه شده‌اند. محاسبه پایایی این پرسش‌نامه نیز با استفاده از همسانی درونی و به روش آلفا کرانباخ انجام شده که مقادیر آن در جدول (۲) منعکس شده است.

از نظر مفهومی مهارت حل مسئله، فرآیندی شناختی و رفتاری است که ناشی از کاربرد دانش و مهارت‌ها برای رسیدن به هدف است (D'Zurilla & Goldfried, 1971). ابزار تحقیق برای سنجش مهارت حل مسئله، پرسش‌نامه حل مسئله اجتماعی^۱ دزریلا و همکاران (2002) است. به نظر آنان، حل مسئله اجتماعی اساساً یک فرآیند است که طی آن، مسئله (نه در آزمایشگاه یا محیط‌های ساختگی) بلکه در محیط طبیعی یا دنیای واقعی حل می‌شود. این پرسش‌نامه شامل پنج خرده‌مقیاس جهت‌گیری منفی، جهت‌گیری مثبت، سبک اجتنابی، سبک منطقی و سبک تکانشی است. هریک از این خرده‌مقیاس‌ها شامل ۵ آیتم است که تعدادی از آنها مثبت (وقتی با مسئله‌ای روبه‌رو می‌شوم معمولاً بر این باورم که راه‌حلی برای آن وجود دارد) و تعدادی از آنها منفی (مسئله دشوار من را نگران می‌کند) است. نمره‌گذاری این پرسش‌نامه به روش پنج‌درجه‌ای لیکرت (از کاملاً موافق=۵ تا کاملاً مخالف=۱) و دامنه نمرات از ۲۵ تا ۱۲۵ متغیر است. همچنین، از پرسش‌نامه حل مسئله اجتماعی به‌وسیله بیانی و بیانی (۱۳۸۹) و مخبری و همکاران (۱۳۸۹) استفاده و خصوصیات روان‌سنجی آن، برای استفاده در ایران بررسی شده است. در مقاله حاضر، محاسبه پایایی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ انجام شده که نتایج آن در جدول (۲) ارائه شده

¹ Social Problem-Solving Inventory (SPSI)

جدول ۲- ضریب پایایی متغیرهای تحقیق به روش آلفا کرانباخ

متغیر	ضریب آلفا
احساس امنیت	۰/۹۵
بعد اقتصادی	۰/۸۹
بعد اجتماعی	۰/۸۸
بعد جانی	۰/۹۱
مهارت حل مسئله	۰/۵۸
بعد جهت‌گیری منفی	۰/۵۶
بعد جهت‌گیری مثبت	۰/۷۷
بعد سبک اجتنابی	۰/۷۸
بعد سبک منطقی	۰/۵۷
بعد سبک تکانشی	۰/۷۶

نتایج توصیفی

سنی ۱۸-۲۹ سال هستند. همچنین، از نظر میزان تحصیلات، تحصیلات دانشگاهی دارند و سرانجام، از لحاظ وضع اشتغال، غیرشاغل هستند.

براساس یافته‌های توصیفی در جدول (۳) بخش اعظم پاسخگویان از نظر وضع تأهل، مجرد و از نظر سنی در گروه

جدول ۳- توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب وضع تأهل، سن، تحصیلات و اشتغال

متغیر	مقوله‌ها	فراوانی	درصد
وضع تأهل	مجرد	۲۵۱	۷۱/۵
	متأهل	۱۰۰	۲۸/۵
گروه سنی	۱۸-۲۹	۲۰۵	۵۸/۴
	۳۰-۴۰	۱۴۶	۴۱/۶
میزان تحصیلات	کمتر از دیپلم	۱۲	۳/۴
	دیپلم	۱۵۵	۴۴/۲
	دانشگاهی	۱۸۴	۵۲/۴
وضع اشتغال	شاغل	۱۳۰	۳۷
	غیرشاغل	۲۲۱	۶۳

یافته‌های استنباطی

ارتباط مهارت حل مسئله و احساس امنیت

باتوجه به سطوح سنجش هردو متغیر، برای بررسی رابطه مهارت حل مسئله و احساس امنیت، از ضریب همبستگی و تحلیل رگرسیون استفاده شده است که نتایج آن در جدول‌های ۴ و ۵ منعکس شده‌اند. براساس جدول (۴) که ماتریس

همبستگی دو متغیر را نشان می‌دهد، رابطه مثبت و معناداری بین مهارت حل مسئله و احساس امنیت وجود دارد. گذشته از آن، بررسی روابط بین خرده‌مقیاس‌ها بیانگر این است که سبک منطقی، جهت‌گیری مثبت، جهت‌گیری اجتنابی و جهت‌گیری منفی رابطه معناداری با احساس امنیت اجتماعی و جانی دارند؛ ولی رابطه معناداری با احساس امنیت اقتصادی

نشان نمی دهند. همچنین، جهت گیری تکانشی با هر سه خرده مقیاس احساس امنیت اجتماعی، اقتصادی و جانی رابطه معناداری دارد. براساس اطلاعات جدول (۵) ضریب همبستگی دو متغیر مهارت حل مسئله و احساس امنیت برابر $r = 0/456$ است و متغیر مهارت حل مسئله قادر است $0/208$ واریانس احساس امنیت را تبیین کند.

جدول ۴- ماتریس ضرایب همبستگی پیرسون مهارت حل مسئله اجتماعی و احساس امنیت

احساس امنیت	بعد اقتصادی	بعد اجتماعی	بعد جانی	حل مسئله	سبک منطقی	جهت گیری مثبت	جهت گیری اجتنابی	جهت گیری تکانشی	جهت گیری منفی
-									
**	-								
0/64	**								
**	**	-							
0/68	0/68	**							
**	**	**	-						
0/66	0/63	0/74	**						
**	**	**	**	-					
0/46	0/09	0/22	0/26	**					
**	**	*	*	**	-				
0/28	0/06	0/12	0/12	0/79	**				
**	**	**	**	**	**	-			
0/33	0/16	0/19	0/19	0/57	0/19	**			
**	**	**	**	**	**	**	-		
0/38	0/16	0/24	0/80	0/55	0/44	0/44	**		
**	**	**	**	**	**	**	**	-	
0/42	0/22	0/20	0/27	0/70	0/44	0/28	0/43	**	
**	*	*	*	**	**	**	**	**	-
0/36	0/04	0/13	0/14	0/72	0/43	0/41	0/45	0/37	**

** . Correlation is significant at the 0.01 level. * . Correlation is significant at the 0.05 level.

جدول ۵- بررسی رابطه مهارت حل مسئله و احساس امنیت

Sig	T	Beta	B	Sig	F	R ²	R	متغیرها
0/000	9/5	0/456	1/09	0/000	91/6	0/208	0/456	مهارت حل مسئله
0/000	5/8	-	50/7					مقدار ثابت

و وضع اشتغال با احساس امنیت، از مقایسه میانگین ها به روش تی مستقل و برای بررسی ارتباط وضعیت تحصیلی با

بررسی ارتباط متغیرهای زمینه ای و احساس امنیت برای بررسی ارتباط متغیرهای زمینه ای وضع تأهل، گروه سنی

سن، در دو مقوله زنان جوان ۲۹-۱۸ سال و زنان بزرگسال ۴۰-۳۰ سال تقسیم‌بندی و به صورت یک متغیر اسمی در محاسبات آماری وارد شده‌اند.

احساس امنیت، از مقایسه میانگین‌ها به روش تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شده که نتایج آنها در جدول (۶) منعکس شده است. با توجه به دامنه سنی مدنظر، پاسخگویان از لحاظ

جدول ۶- بررسی ارتباط وضع تأهل، گروه سنی، وضع اشتغال و میزان تحصیلات با احساس امنیت و ابعاد آن

میانگین احساس امنیت									
جانی			اجتماعی			اقتصادی			متغیر
		۴۴/۹			۴۶/۸			۴۲/۱	مجرد
		۴۳/۱			۴۵/۹			۴۱/۴	متأهل
t=۱/۶	df=۳۴۹	Sig=۰/۱۱۰	t=۰/۵۸	df=۳۴۹	Sig=۰/۵۵۸	t=۰/۵۶	df=۳۴۹	Sig=۰/۵۷۱	محاسبات
		۴۴/۲			۴۶/۲			۴۱/۱	سن ۱۸-۲۹
		۴۴/۷			۴۶/۹			۴۲/۹	سن ۳۰-۴۰
t=۰/۵۵	df=۳۴۹	Sig=۰/۵۸۴	t=۰/۵۸	df=۳۴۹	Sig=۰/۵۷۸	t=۱/۵۶	df=۳۴۹	Sig=۰/۱۱۴	محاسبات
		۴۳/۳			۴۵/۸			۴۲/۲	شاغل
		۴۵/۱			۴۷/۱			۴۱/۷	غیرشاغل
t=۱/۶	df=۳۴۹	Sig=۰/۱۱۱	t=۱/۱	df=۳۴۹	Sig=۰/۲۷۰	t=۰/۴۲	df=۳۴۹	Sig=۰/۶۷۷	محاسبات
		۴۴/۸			۵۰/۱			۴۴/۵	کمتر از دیپلم
		۴۴/۷			۴۷/۴			۴۲/۸	دیپلم
		۴۴/۱			۴۵/۶			۴۰/۹	دانشگاهی
F=۰/۱۴		Sig=۸۶۳	F=۱/۴		Sig=۰/۲۳۷	F=۱/۷		Sig=۰/۱۸۷	محاسبات

استفاده شده که نتایج آن به شرح جدول (۷) است. طبق اطلاعات جدول (۷) ضریب همبستگی مجموع متغیرهای پیش‌بین با متغیر وابسته احساس امنیت ۰/۴۷۰ است و این متغیرها ۰/۲۲۱ واریانس متغیر وابسته را تعیین می‌کنند. از مجموع متغیرهای پیش‌بین، متغیر مهارت حل مسئله ($Beta=۰/۴۵۲, t=۹/۵, Sig=۰/۰۰۰$) رابطه معناداری با متغیر وابسته احساس امنیت دارد و آن را به طور معناداری پیش‌بینی می‌کند. براین اساس، معنادار بودن مهارت حل مسئله، به این معناست که به ازای یک واحد افزایش در انحراف معیار متغیر پیش‌بین مهارت حل مسئله ۰/۴۵۲ در انحراف معیار متغیر ملاک احساس امنیت، تغییر به وجود خواهد آمد. چنان‌که داده‌های جدول نشان می‌دهند، متغیرهای زمینه‌ای سن ($Sig=۰/۴۵۳, t=۰/۸, Beta=۰/۰۴۱, Sig=۰/۶۷۳$) تحصیلات دیپلم ($t=۰/۹, Sig=۰/۳۶۶, Beta=۰/۰۵۷,$

بر اساس اطلاعات جدول (۶) تفاوت معناداری بین هیچ‌یک از سطوح متغیرهای زمینه‌ای با احساس امنیت اقتصادی، اجتماعی و جانی وجود ندارد. همچنین، این میزان تفاوت نداشتن معنادار درباره احساس امنیت (کل) نیز صادق است.

تبیین احساس امنیت بر حسب مجموع متغیرهای مستقل

برای پیش‌بینی احساس امنیت بر اساس مهارت حل مسئله و تصحیح این رابطه با کنترل متغیرهای زمینه‌ای وضع تأهل (با سطح سنجش اسمی دوگزینه‌ای) گروه سنی (با سطح سنجش اسمی دوگزینه‌ای) اشتغال (با سطح سنجش اسمی دوگزینه‌ای) و تحصیلات (با استفاده از رگرسیون تصنعی و وارد کردن دو سطح تحصیلات دیپلم و تحصیلات دانشگاهی به مدل) از تحلیل رگرسیون چندگانه، با روش هم‌زمان

ندارند و به همین دلیل قادر نیستند آن را به طور معناداری پیش‌بینی کنند.

(Beta=۰/۰۴۶, t=-۱/۱, Sig=۰/۲۵۵) و وضع اشتغال
(Beta=۰/۱۵۴, t= -۰/۴, Sig=۰/۶۹۰) و وضع تأهل
(Beta=۰/۰۲۱, t=۰/۲۱, Sig=۰/۰۲۱) رابطه معناداری با متغیر وابسته احساس امنیت

جدول ۷- تبیین احساس امنیت برحسب مجموع متغیرها

متغیرها	R	R ²	F	Sig	B	Beta	t	Sig
مهارت حل مسئله	۰/۴۷۰	۰/۲۲۱	۱۶/۳	۰/۰۰۰	-۸/۹	۰/۱۵۴	-۱/۱	۰/۲۵۵
وضع تأهل					۳/۳۴	۰/۰۵۷	۰/۴	۰/۶۷۳
گروه سنی					۲/۷۸	۰/۰۴۶	۰/۹	۰/۳۶۶
وضع اشتغال					۵۱/۵	-	۳/۴	۰/۰۰۰

بحث و نتیجه

احساس امنیت در ایران، به‌ویژه در بین زنان وضعیت مطلوبی ندارد و تداوم این امر موجب می‌شود جامعه برای استفاده کردن از نیمی از ظرفیت‌های خود، با چالش مواجه شود. در تبیین احساس ناامنی در بین زنان، به رویکردهای روان‌شناسی اجتماعی به‌ویژه مهارت‌های رفتاری بسیار کم توجه کرده‌اند. یکی از این مهارت‌های رفتاری که ارتباطی منطقی با احساس امنیت دارد، مهارت حل مسئله اجتماعی است. براین اساس، پژوهش حاضر تلاش کرده است رابطه بین مهارت حل مسئله اجتماعی و احساس امنیت را در بین زنان یاسوجی بررسی کند.

براساس نتایج توصیفی میانگین نمره احساس امنیت زنان بر روی دامنه نمرات از ۱۸۰-۳۶ (با میانگین واقعی ۱۰۸) برابر با ۱۳۲/۷ است و این مطلب نشان می‌دهد که این احساس در بین زنان در حد متوسط است و با وضعیت مطلوب (نمرات در دامنه ۱۸۰-۱۴۴) فاصله زیادی دارد. این یافته تحقیق با نتایج پژوهش احمدی و حیدری (۱۳۹۳) همخوانی دارد، زیرا طبق بررسی آنها احساس ناامنی در بین زنان یاسوجی نامطلوب است. همچنین، این نتیجه بیانگر این موضوع است که احساس امنیت همچنان یک مسئله اجتماعی

مهم در بین زنان، به‌ویژه در مناطق شهری است، به‌طوری‌که واکاوی بیشتر آن از زوایای مختلف ضرورت دارد. براساس نتایج تحلیلی رابطه مثبت و معناداری بین مهارت حل مسئله اجتماعی و احساس امنیت وجود دارد؛ چنان‌که با افزایش مهارت حل مسئله اجتماعی احساس امنیت افزایش می‌یابد. این نتیجه با نتایج این پژوهش‌ها مطابقت دارد و آنها را تأیید می‌کند: بیانی و همکاران (۱۳۹۱) که نشان داده‌اند با افزایش توانایی حل مسئله، هراس اجتماعی کاهش می‌یابد، کردی و همکاران (۱۳۹۱) که اثبات کرده‌اند با افزایش مهارت حل مسئله، شدت افسردگی زنان کاهش می‌یابد، کوردنر (1986) که نشان داده است رویکرد حل مسئله باعث کاهش ترس از جرم می‌شود، اک و همکاران (1987) که مطابق ارزیابی آنها کاربرد سیاست حل مسئله به‌وسیله پلیس، به کاهش خشونت در جامعه منجر می‌شود و درنهایت، رایبچاد (2000) که طبق ارزیابی او رابطه نزدیکی بین جهت‌گیری حل مسئله و نگرانی وجود دارد. باتوجه‌به مبانی نظری وجود رابطه معنادار بین مهارت حل مسئله و احساس امنیت در بین زنان، امری منطقی است، زیرا حل مسئله اجتماعی طبق باور دزریلا و نزو (1982) فرایندی است که مطابق آن، مسئله در محیط طبیعی یا دنیای واقعی حل می‌شود.

کاربست، ترجمه: یحیی سیدمحمدی، تهران: نشر روان.

اکبری، م. شقاقی، ف و بهروزیان، م. (۱۳۹۰). «تأثیر مهارت‌های حل مسئله در اضطراب امتحان دانشجویان» فصلنامه روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی، د ۸، ش ۲۹، ص ۷۴-۶۷.

امیرکافی، م. (۱۳۸۷). «بررسی احساس امنیت و عوامل مؤثر بر آن» جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران (تحقیقات علوم اجتماعی ایران)، س ۱، ش ۱، ص ۲۶-۱.

براتی، م؛ اله‌وردی‌پور، ح؛ معینی، ب؛ فرهادی‌نسب، ع؛ محجوب، ح و جلیلیان، ف. (۱۳۹۰). «اثر بخشی آموزش مهارت‌های حل مسئله بر کنترل رفتاری ادراک شده امتناع از سوء مصرف مواد محرک در بین دانشجویان» فصلنامه بهداشت دانشکده بهداشت یزد، س ۱۰، ش ۲، ص ۹۲-۸۱.

بیانی، ع، رنجبر، م و بیانی، ع. (۱۳۹۱). «بررسی رابطه بین توانایی حل مسئله اجتماعی با افسردگی و هراس اجتماعی در دانشجویان» مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، د ۲۲، ش ۹۴، ص ۹۸-۹۱.

بیانی، ع ا و بیانی، ع. (۱۳۸۹). «بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی فرم کوتاه سیاهه حل مسئله اجتماعی» مجله روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی، س ۷، ش ۲۶، ص ۱۵۱-۱۴۷.

رضایی، ع م و حاتمی، ح ر. (۱۳۸۹). «روش‌شناسی تحقیقات علی مقایسه‌ای در حوزه امنیت» مجله توسعه انسانی پلیس، ش ۳۱، ص ۱۴۸-۱۳۱.

زارع، ح، پیرخانفی، ع ر و مبینی، د. (۱۳۸۹). «بررسی اثربخشی آموزش مهارت‌های حل مسئله بر ارتقاء خلاقیت مهندسان، با توجه به سنخ شخصیتی آنان» فصلنامه تازه‌های روان‌شناسی صنعتی سازمانی، س ۱، ش ۳، ص ۵۶-۴۹.

فرد ماهر در حل مسئله به هنگام مواجهه با آن، مسئله را تعریف و راه‌حل‌های مختلف را بررسی می‌کند. همچنین، او راه‌حل مناسب را انتخاب، به سرعت اقدام و سرانجام، اقدامات انجام شده را ارزیابی می‌کند. این ویژگی‌ها کمک می‌کنند افراد ماهر در حل مسئله، وضعیت‌های ناخوشایند و بالقوه کاهش‌دهنده احساس امنیت را مدیریت کنند. وجود نداشتن رابطه معنادار بین متغیرهای جمعیتی گروه سنی، میزان تحصیلات، وضع اشتغال و وضع تأهل، بیانگر شیوع گسترده احساس ناامنی در بین زنان و نیز نشان‌دهنده این مطلب است که رابطه متغیرهای اصلی تحقیق (مهارت حل مسئله و احساس امنیت) متأثر از متغیرهای جمعیتی نیست و این رابطه قابل اعتنا است. به این ترتیب، نتیجه کلی این است که مهارت حل مسئله، مطابق دیدگاه مک‌کین (۲۰۰۵) یک ضرورت بنیادی است که به ویژه اشاعه آن در بین زنان، کارکردهای مضاعفی همچون افزایش احساس امنیت را در پی دارد. با توجه به این مطالب، پیشنهاد اساسی پژوهش این است که با آموزش مهارت حل مسئله به زنان، به خصوص از طریق نظام‌های آموزشی یکی از دغدغه‌های اساسی زنان، یعنی احساس ناامنی، کم یا رفع خواهد شد.

منابع

- احمدی، س. (۱۳۹۳). جامعه‌شناسی صنعتی، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- احمدی، س و حیدری، آ. (۱۳۹۳). «بررسی تفاوت‌های جنسیتی در احساس ناامنی» دوفصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، س ۳، ش ۱، ص ۴۴-۳۱.
- احمدی، س و درفشان، م. (۱۳۹۲). «رابطه سرمایه فرهنگی و مهارت حل مسئله در بین دانشجویان» فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، س ۳، ش ۹، ص ۱۵۱-۱۳۵.
- اسلاوین، ر ای. (۱۳۸۹). روان‌شناسی تربیتی، نظریه و

- Psychological Counselors' Life Satisfaction, Strategies Coping with Stress and Negative Automatic Thoughts". *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 27 (3): 1-13.
- Cauldwell, C.J. (2009) *The relationship between individual, neighborhood and city characteristics and fear of crime*. Master of Science Thesis, University of Missouri-Kansas, Kansas City, Missouri.
- Cordner, G. W. (1986) "Fear of Crime and the Police: An Evaluation of a Fear-Reduction Strategy". *Journal of Police Science and Administration*, 14 (3): 223-33.
- D'Zurilla, T. J. Nezu, A. M. Maydeu-Olivares, A. (2004) *Social Problem Solving: Theory and Assessment*. In: Chang, E. C., D'Zurilla, T. J., Sanna, L. J. (Eds). *Social Problem Solving: Theory, Research, and Training*. Washington, D. C: American Psychological Association: 11-17.
- D'Zurilla T.J. Nezu, A.M. (1982) *Social Problem Solving in Adults*. In: Kendall C, editor. *Advances in Cognitive-Behavioral Research and Therapy*. New York: Academic Press.
- D'Zurilla, T. J. Nezu, A. M. Maydeu-Olivares, A. (2002) *Manual for the Social Problem Solving Inventory-Revised*. New York: Multi-Health Systems.
- D'Zurilla, T. J. Goldfried, M. R. (1971) "Problem Solving and Behavior Modification". *Journal of Abnormal Psychology*, 78: 107-126.
- Eck, J. E. William, S. (1987) *Problem Solving: Problem Oriented Policing in Newport News*. Washington, DC: Police Executive Research Forum.
- Goldstein, H. (1990) *Problem-Oriented Policing*. New York: McGraw-Hill.
- Goldstein, H. (1979) "Improving Policing: A Problem Oriented Approach". *Crime and Delinquency*, 24: 236-58.
- International Labour Organization. (2009). *Global Employment Trends for Women*. Geneva, ILO.
- Kornblum, W. (2005) *Sociology in Changing World*. New York, Thomson.
- MacCaine, T. (2005) *Teaching for Tomorrow: Teaching Content and Problem-Solving Skills*, Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Maslow, A. H. (1954) *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.
- Morris, W. (1970) *The American Heritage Dictionary of the English Language*, Boston: Houghton Mifflin Co.
- زراعت، ز و غفوریان، ع ر. (۱۳۸۸). «اثر بخشی آموزش مهارت حل مسئله بر خودپنداره تحصیلی دانشجویان» *مجله راهبردهای آموزش*، د ۲، ش ۱، ص ۲۶-۲۳.
- سعادت‌مند، ز. (۱۳۸۱). «مقایسه تأثیر روش حل مسئله در دروس اجتماعی و ریاضی بر میزان پیشرفت تحصیلی و نگرش‌های آموزشی» *مجله دانش و پژوهش در علوم تربیتی*، س ۹، ش ۲، ص ۶۳-۳۷.
- سیف، ا. (۱۳۸۶). *روانشناسی پرورشی نوین، روان‌شناسی یادگیری و آموزش*، تهران: نشر دوران.
- کردی، م؛ نصیری، س؛ مدرس‌غروی، م و ابراهیم‌زاده، س. (۱۳۹۱). «تأثیر آموزش مهارت‌های حل مسئله بر شدت افسردگی برحسب آزمون بک در زنان در دوره پس از زایمان» *مجله اصول بهداشت روانی*، س ۱۴، ش ۳، ص ۲۲۶-۳۳۵.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۱). *نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰*. تهران: انتشارات مرکز آمار ایران.
- مرکز افکارسنجی دانشجویان. (۱۳۸۲). *بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان تهرانی*، ش ۱۸۹ (۱۳۸۲/۷/۱).
- مخبری، ع، درتاج، ف و دره‌کردی، ع. (۱۳۸۹). «بررسی شاخص‌های روان‌سنجی و هنجاریابی پرسش‌نامه توانایی حل مسئله اجتماعی» *فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی*، س ۱، ش ۴، ص ۷۳-۵۵.
- مرکز افکارسنجی ناجا. (۱۳۸۹). *بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان استان کهگیلویه و بویراحمد، پیمایش پنجم، تهران، دفتر تحقیقات کاربردی*.
- نوروزی، ف ا و فولادی‌سپهر، س. (۱۳۸۸). «بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۲۹-۱۵ ساله شهر تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن» *فصلنامه راهبرد، س ۱۸، ش ۵۳، ص ۱۵۹-۱۲۹*.
- Bulut, N. (2007) "Relations between School

- Tezel, A. Gozum, S. (2006) "Comparison of Effects of Nursing Care to Problem Solving Training on Levels of Depressive Symptoms in Post partum Women". *Patient Education and Counseling*, 63: 64-73.
- Warneck, R. B. Morero, O. Turner, L. Mermelstein, S. Johnson, T. P. Parsons, J. (2001) "Changes in Self-Efficacy and Readiness for Smoking Cessation among Women with High school or Less Education". *Journal of Health and Social Behavior*, 42(1): 97-100.
- Weisburd, D., Eck, J. (2008) "What Can Police Do to Reduce Crime, Disorder and fear?" *The Annals of the American Academy of Political and Social Sciences*, 593: 42-65.
- Proctor, T. (2010) *Creative Problem-Solving for Managers: Developing Skills for Decision Making and Innovation*, London: Rutledge.
- Robichaud, M. (2000) *Gender Differences in Worry and Associated Cognitive – Behavioral Variables*. M.A. Thesis, Concordia University, Montreal, Quebec, Canada.
- Rosenham, D. Seligman, M. E. D. (1989) "Abnormal Psychology". *Journal of Health Social Behavior*, 32 (2): 314-321
- Schmerler, K. Perkins, M. Philips, S. Rinehart, T. Townsend, M. (2006) *A Guide to Reducing Crime and Disorder through Problem Solving Partnerships*. U. S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services. Available at: www.cops.usdoj.gov.